

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf. II. 20.010/2010/6. szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Debreceni Ítéltábla a Dr. Kardos Árpád ügyvéd (4026 Debrecen, Péterfia u. 4. szám) által képviselt felperes neve (címe) felperesnek, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (1055 Budapest, V. Kossuth Lajos tér 4., ügyintéző: Dr. ... jogtanácsos) által képviselt **Magyar Állam** alperessel szemben kártalanítás megfizetése iránt indított perében a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 6. P. 21.820/2009/8. sorszámu ítélete ellen az alperes által 10. sorszámmal előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

Ítéletet:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, fellebbezett részét részben megváltoztatja, és az alperes marasztalását 5.500.000 (Ötmillió-ötszázezer) forintra, az alperes által fizetendő perköltséget 275.000 (Kettőszázhetvenötezer) forintra leszállítja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg a felperesnek 47.500 (Negyvenhétezer-ötszáz) forint fellebbezési eljárási költséget.

Ez ellen az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás:

A felperes 2006. március 8. napjától 2008. november 18. napjáig volt előzetes letartóztatásban olyan cselekmény elkövetésének gyanúja miatt, amely alapján emelt vád alól a büntetőbíróság jogerős ítéletével felmentette.

A felperes 8 általános iskolai osztályt végzett, szakképzettsége nincs. Előzetes letartóztatását megelőzően az édesanyjával élt közös háztartásban az általuk bérleti jogviszony alapján használt lakóingatlanban, rendszeres jövedelemmel, vagyonnal nem rendelkezett. Megélhetését jellemzően az édesanyja a nyugdíjából finanszírozta. Családi állapotát tekintve elvált, két gyermeke van, akikkel a kapcsolatot az előzetes letartóztatását megelőzően már nem tartotta. Az előzetes letartóztatásig négy ízben volt elítélve különböző tárgyi súlyú bűncselekmények elkövetése miatt. Egy ízben 3 év 6 hónap

végrehajtandó szabadságvesztés büntetést szabtak ki rá. Utóbbiból ténylegesen 2 év 4 hónapot töltött ki, 1989. október 9-én szabadult. Ezt követően egy ízben 80 napig közmunkára ítélte a bíróság, amelyet utóbb 77 napi fogházbüntetésre változtatott át, melyből a felperes 2002. május 30-án szabadult. Az előzetes letartóztatása megszűntét követően státuszában, jövedelmi, vagyoni viszonyaiban, személyi körülményeiben az előzetes letartóztatása elrendelése előtti állapothoz képest változás nincs.

A felperes módosított keresetében a Be. 580. §-ának (1) bekezdés II. pontjának a) pontja, valamint az 582. § (1) bekezdése szerint alkalmazandó Ptk. 355. §-ának (1) és (4) bekezdései alapján az alperest 20.000.000 Ft nem vagyoni kártalanítás megfizetésére kérte kötelezni a fogvatartással köztudomásúlag együtt járó fizikai, pszichés, emocionális és egyéb hátrányok miatt. (8. sorszámú jegyzőkönyv.)

Az alperes érdemi ellenkérelmében a felperesi követelés jogalapját nem vitatatta, az összecszerűségét igen.

Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest a felperes javára 7.500.000 Ft nem vagyoni kártalanítás és 375.000 Ft perköltség 15 napon belüli megfizetésére, ezt meghaladóan a keresetet elutasította.

Ítéletének indokolásában rögzítette, hogy a következetes bírói gyakorlat és a Pp. 163. §-ának (3) bekezdése alapján tételes bizonyítottság nélkül is köztudomású tényként vette figyelembe a felperes oldalán a szabadságelvonásban manifesztálódó, az előzetes letartóztatással szükségképpen és köztudomásúlag együtt járó fizikai, pszichikai, emocionális és egyéb, az adott időtartamra vonatkoztatott életlehetőségek elvesztéséből származó hátrányokat. E hátrányok súlyánál a konkrét tényállás alapján specialitásként értékelte a felperes személyi, családi és szociális körülményeit, továbbá, hogy előzetes letartóztatását megelőzően már két ízben is jelentős időtartamban állt büntetés-végrehajtási intézeti szabadságelvonás alatt. Ez utóbbi körülményből levont következtetése szerint a felperesnél a perbeli előzetes letartóztatással együtt járó szabadság elvonásból származó traumatikus élmény csekélyebb súlyú kellett hogy legyen, mint olyan személyeknél, akik korábban még ilyen jellegű kényszerintézkedés hatálya alatt nem álltak. Ugyanakkor az összecszerűség meghatározásakor mérlegelte a felperes előzetes letartóztatásának rendkívül hosszú időtartamát, ami a köztudomás szerint is fokozott megterhelést jelent mind a pszichés, mind az emocionális hatások terén. Az alperes perköltség viseléséről a Pp. 81. §-ának (2) bekezdését alkalmazva határozott.

Az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatásával marasztalásának 3.600.000 Ft-ra történő leszállítása, s a Pp. 81. §-ának (1) bekezdése alapján a felperesnek első- és másodfokú perköltségben marasztalása iránt az alperes élt fellebbezéssel. Indokaiban a másodfokú tárgyaláson kiegészített fellebbezésében kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság az összecszerűség meghatározásánál a körülmények mérlegelésekor az alperesi védekezésben felhozottakat nem, vagy nem kellő súllyal vette figyelembe. Nevezetesen nem értékelte a büntetőítélet tényállásának, valamint a nyomozati iratok 3140. oldalától fellelhető tanúvallomásoknak a felperes előzetes letartóztatását megelőző életformájára, életmódjára és társadalmi megítélésére vonatkozó tartalmát, s hogy e felperesi tulajdonságok és magatartások közvetlen okozati összefüggésbe voltak nemcsak a meggyanúsításával, hanem a kényszerintézkedés elszenvedésével is. Nem kellő súllyal

vette figyelembe azt sem, hogy a felperes életvitelében, életkörülményeiben és lehetőségeiben az előzetes letartóztatását megelőzőhöz képest hátrányos változás nincs. A felperes a keresetét alapvetően nem a fogvatartással együtt járó köztudomású hátrányokra, hanem a büntetőeljárás tényével összefüggő sérelmeire alapozta, ezért az elsőfokú bíróság a keresethez kötöttség elvét is megsértve marasztalta az alperest a köztudomású hátrányokra alapozva anélkül, hogy azok mibenlétét a felperes megfogalmazta és bizonyította volna. Hiányolta, hogy azok konkrét megnevezését és a mérlegelt körülmények megjelölését az elsőfokú ítélet indokolása sem tartalmazza. Kitért arra, hogy e hiányosságok nemcsak az elsőfokú ítélet, hanem az e tárgykörben hozott ítéletek általános jellemzője, és a bírói gyakorlat az összecszerúságban is igen nagy eltérést mutat. Mind az ítélkezési, mind az alperesi gyakorlat egységesítése megkívánná az általa hiányolt szempontok ítéletbe foglalását. Utalt arra, hogy a börtönviszonyok túlsúlyossága minden fogvatartottat egyformán sújt, és a kártalanítás összecszerúságánál nem értékelhető. Álláspontja szerint az elsőfokú ítélet marasztalási összege a 34/1992. (VI. 1.) AB. határozatban megfogalmazott arányosság és mértéktartás követelményét sem elégíti ki. Ezen elvárásoknak a társadalom teherbíró képességéhez a pénz-, az ár- és értékviszonyokhoz igazodó kártalanítás megállapítása felel meg, s az elsőfokú bíróság által megállapított kártalanítási összeg nem ilyen. Megítélése szerint az eset összes körülményeinek mérlegelése alapján, az arányosságot és mértéktartást is figyelembe véve a fellebbezésében elismert kártalanítási összeg alkalmas a felperest a fogvatartásával köztudomásúan ért hátrányok kompenzálására, a személyes szabadsága elvonásának az átlagot lényegesen meghaladó időtartamának mérlegelése és annak elismerése mellett is, hogy a személyes szabadság megvonása pénzben ki nem fejezhető hátrányt jelent. Álláspontja szerint még az elsőfokú ítélet helybenhagyása esetén sem alkalmazható a perköltség viselés kérdésében a Pp. 81. §-ának (2) bekezdése, a felperes keresetében érvényesített nem vagyoni kárösszeg túlzott volta miatt.

A felperes fellebbezési ellenkérelme helyes indokai alapján az elsőfokú ítélet helybenhagyására és az alperes fellebbezési eljárási költségben marasztalására irányult.

Az ítélet tábla a fellebbezést részben találta alaposnak a következők szerint:

Az elsőfokú bíróság eljárási szabálysértés nélkül hozta meg a fogvatartás köztudomású hátrányaira alapítottan döntését. A felperes az írásbeli keresetét ugyanis összecszerúságában nem, de jogalapjában a 8. sorszámú jegyzőkönyvben (6. oldal) módosította, és kizárólagosan a fogvatartással köztudomásúan együtt járó fizikai és pszichikai, emocionális és egyéb hátrányok alapul vételével kérte az alperes marasztalását, az összecszerúságnál hangsúlyozottan kérte figyelembe venni a fogvatartás elhúzódó időtartamát.

Az elsőfokú bíróság ítélete indokolásának 3. oldalán felsorolta a külön bizonyítás nélkül is a konkrét ügyben a fogvatartással köztudomásúan együtt járóan felmerült felperesi hátrányokat, s közvetlenül ezt követően megjelölte az összecszerúság meghatározásakor általa értékelt körülményeket is.

A felperest a szabadságelvonás okozta köztudomású hátrányokra az elsőfokú ítéletben is felhívott Pp. 163. §-ának (3) bekezdésére, továbbá a 206. § (3) bekezdésére figyelemmel

bizonyítási kötelezettség nem terhelte. A Pp. ugyan nem határozza meg a köztudomás fogalmát, általános szabályként azonban köztudomásúnak tekinthető minden olyan tény, amely a társadalom nagyobb része előtt olyan mértékben ismeretes, hogy azt az emberek többsége valóságnak fogadja el. A köztudomású tények éppen köztudottságuk folytán ellenőrizhetők, így ezekről a perben eljáró bíróságnak és az alperesnek is tudomással kell bírnia.

A Be. 580. §-ának rendelkezéseire alapított kártalanítási perekben kialakult ítélkezési gyakorlat ilyen köztudomású ténynek tekinti azt, hogy a személyi szabadság hosszabb tartamú jelentős korlátozása, a börtönviszonyok fizikai és pszichikai vonatkozásban egyaránt megterhelőek és általában károsak. Az ennek folyamán elszenvedett sérülések a szabadulást követő életvitelben is hátrányt jelentenek. Az ártatlanul elszenvedett viszonylag hosszabb tartamú fogvatartás tehát már önmagában megalapozza a nem vagyoni kárpótlás iránti igényt (BH. 1998. 82., 2002. 186. sorszám alatt közzétett eseti döntések).

A börtönviszonyok megélése a fogvatartott testi és lelki tűrőképességét a fogvatartás ideje alatt nem egyenlő arányban, hanem az idő előrehaladtával hatványozottan terheli meg, ezért a szabadságelvonás jelentős időtartama az átlagosnál magasabb összegű nem vagyoni kártalanítást indokol.

Az alperesi fellebbezésben is hivatkozott 34/1992. (VI. 1.) AB. határozatban kifejtettek szerint mindenki egyenlő méltóságú személyként kezelendő. Az emberi méltóság alapjogán nem eshet csorba, azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembe vételével lehet a jogosultságok szempontjait meghatározni. A személy általános személyiségi joggal védett meghatározott dimenzióit illetően nemcsak az egyes személyeket kell egyenlő méltóságú személynek tekinteni és kezelni, hanem magának a személyiségnek a különböző szintjeit és tartalmi vonatkozásait tekintve sem lehet különbséget tenni. A negatív diszkrimináció tilalma azonban nem zárja ki az ítélkezési gyakorlatban ugyancsak egységesen érvényesülő azon értékelést, hogy a büntetlen előéletű egyén személyes szabadságától első ízben történt megfosztását nehezebben éli meg, a börtönviszonyokkal első ízben szembesülő azt nehezebben viseli el, mint aki már volt szabadságelvonással büntetve. Ugyanakkor mégis lényeges, a fizikai és lelki hátrányok elviselését egyformán nehezítő körülmény nem csupán a fogvatartás alatt, hanem azt követően is a fogvatartás jogellenessége, az ártatlanság tudata.

Az alperes hivatkozta, a büntetőeljárás adataival alátámasztott felperesi magatartásbeli és jellembeli gyengeségek a felperes, mint individuum személyes szabadságát, emberi méltóságát, személyiségének különböző szintjeit és tartalmi vonatkozásait - az Alkotmánybíróság határozatának fentebb ismertetett tartalma szerint sem - minősíti. A kártalanítás összecszerűségének meghatározásakor a felperes konkrét élethelyzete, személyi, családi, szociális körülményei csak annyiban relevánsak, hogy a felperes esete abszolút alapeset olyan szempontból, hogy az alperes marasztalásának jogalapja csak és kizárólag a személyes szabadság korlátozása. Ennél kedvezőbb familiáris és szociális háttér esetlegesen már a kártalanítás összegének növelését indokló, netán bizonyításra is szoruló többlettényállási elemek lehetőségét hordozná magában.

Az alperes kártalanítási kötelezettsége jogalapját nem vitatta, az összecszerűség szempontjából pedig irreleváns, hogy a felperes megelőző életvitelének volt-e és milyen

szerepe abban, hogy a gyanú reá terelődött. Az pedig ugyancsak köztudomású tényként fogadható el, hogy a rendkívül hosszú időtartamú előzetes letartóztatás fokozta a felperesnek a környezetében már amúgy is meglévő kedvezőtlen megítélését, még inkább elnehezítette a társadalomba, az aktív tevékenységhez való visszatérését.

Az ítéltábla az alperesi fellebbezés érvrendszeréből az arányosság és mértéktartás követelményeinek csorbulására alapítottat találta megalapozottnak.

A kártalanítás összegének megállapításánál az Alkotmánybíróság fentebb hivatkozott határozatában a bírósággal szemben megfogalmazott elvárás a társadalom teherbíró képességéhez igazodó, arányos és mértéktartó nem vagyoni kártalanítási összeg megítélése. Ezért az ítélezési gyakorlat ugyancsak egységes abban, hogy az adott ügy körülményei, a károsultat ért bizonyított hátrányok mellett figyelemmel kell lenni a sérelem bekövetkezésekor és az ítélet-hozatalkori ár- és értékviszonyokra, a társadalom konkrét teherbíró képességére is. Emellett az arányosság fogalmkörébe tartozó körülmény az is, hogy a hasonló súlyú nem vagyoni sérelmek kiegyenlítésére a bíróság egymáshoz közelítő nem vagyoni károsszegek meghatározására törekedjék. A társadalom teherbíró képességét ugyanis a többlet vagy egészen kirívó nem vagyoni hátrányok esetében megállapítható nem vagyoni kártalanítási összegek sem léphetik át. A társadalomnak az ítélet-hozatalkori teherbíró képessége a jelenlegi, gazdasági növekedést nem mutató, válsággal sújtott időszakban mérsékeltebb, az alperes teljesítőképességét valamennyi polgára felé megterheli és gyengíti, ezért a fentebb elemzett körülményekkel együtt e tényt is mérlegelési körébe vonva az ítéltábla úgy ítélte meg, hogy a jelenlegi ár- és értékviszonyok alapján az elsőfokú bíróság által megállapítottnál mérsékeltebb összegű kártalanítás is alkalmas a felperest nem vitásan rendkívül hosszú és pénzben semmiképpen nem mérhető szabadságelvonása miatt ért nem vagyoni hátrányok másnemű előnnyel való kompenzálásához.

Mindezeket együttesen mérlegelve az alperes marasztalását 5.500.000 Ft-ra leszállította, mely döntése meghozatalakor az alperes által a fellebbezési tárgyaláson ismertetett átlagértékektől függetlenül a saját illetékességi területén tapasztalt ár- és értékviszonyokat és a saját ítélezési gyakorlatát vette irányadónak, értékelve azt is, hogy ez az összeg két évvel korábban még nem, de jelenleg megfelel egy átlagos lakás értékének, s ezáltal lehetőséget ad a felperesnek az anyagi egzisztenciája alapjának megteremtéséhez.

Az ítéltábla a marasztalás összegének leszállítása mellett is az alperes elsőfokú perköltség viseléséről az elsőfokú bírósággal egyezően a Pp. 81. §-ának (2) bekezdését alkalmazva határozott. A pervesztesség-pernyertesség aránya ilyen jellegű ügyekben százalékosan nem ítélt meg. Az alperesi fellebbezési tárgyalási nyilatkozatból is megállapíthatóan még az alperes és az ítélezési gyakorlat is bizonytalanságokkal terhelt, az ítéltábla illetékességi területén időarányosan a felperes keresetében érvényesített kártalanítási összegre is volt példa, a keresetösszegezésében is a realitás talaján maradt, kirívónak nem volt tekinthető. Ezért az ítéltábla az alperes által viselendő elsőfokú perköltség összegét csupán a marasztalási összeg leszállításához igazodóan szállította le.

Az ítéltábla a fenti indokok alapján az elsőfokú bíróság ítéletének a keresetet részben elutasító, és az alperest a fellebbezésben nem kifogásolt mértékben marasztaló elsőfokú

ítéleti rendelkezést a Pp. 253. §-ának (3) bekezdésére figyelemmel fellebbezés hiányában nem érintette, fellebbezett részét ugyanezen § (2) bekezdés alapján részben megváltoztatta és az alperes marasztalását a rendelkező rész szerint leszállította.

Az ítélet tábla a fellebbezési eljárási költségről is a Pp. 81. §-ának (2) bekezdése alapján határozott, az alperes által a felperesnek fizetendő másodfokú perköltség összegét a 32/2003. (VIII. 22.) IM. sz. rendelet 3. §-ának (2) bekezdés a) pontja, (5) bekezdése alkalmazásával a felperesnek a fellebbezési eljárásban elért pernyertessége alapulvételével állapította meg a rendelkező rész szerint.

A per tárgyi illeték-feljegyzési joga folytán előzetesen le nem rótt fellebbezési illeték a felperes költségmentessége és az alperes személyes illetékmentessége folytán a 6/1986. (VI. 26.) IM. sz. rendelet 14. §-a alapján az államot terheli.

D e b r e c e n, 2010. március hó 18.

Dr. Csiki Péter sk. a tanács elnöke, Szabóné dr. Bélteky Erzsébet sk. előadó bíró, Süliné dr. Tózsér Erzsébet sk. bíró

A kiadmány hitelül:

tisztviselő